

Afghanistan: A Historical Encyclopedia, Santa Barbara 2003, s. 128-129, 211-212, 311-316; M. Griffin, *Reaping the Whirlwind: Afghanistan, Al Qa'ida and the Holy War*, London 2003, s. 13-14, 16-17, 51-52, ayrıca bk. tür.yer.; Nabi Misdaq, *Afghanistan: Political Frailty and External Interference*, Abingdon 2006, s. 149-152, 171-176, 205-209; *The Taliban and The Crisis of Afghanistan* (ed. R. D. Crews – Amin Tarzi), Cambridge 2008, s. 25-27, 37-38, 46-47, ayrıca bk. tür.yer.; Hafızullah Emadi, *Dynamics of Political Development in Afghanistan*, New York 2010, s. 171-176; B. Koepke, *Iran's Policy on Afghanistan: The Evolution of Strategic Pragmatism*, Solna 2013, s. 5-10.

AZMÎ ÖZCAN

RACA ALİ HACI

(1809-1873)

Endonezyalı
âlim, tarihçi ve edebiyatçı.

Bugünkü Endonezya sınırları içinde yer alan Riau takımadalarından küçük Penyangat'ta 1809 yılı başlarında doğduğu tahmin edilmektedir. Eğitilmiş, aristokratik bir aile ortamında yetişti. Ataları aslen Sulavesi adasında yaşayan Bugiler'den gelir. Riau-Cohor Sultanlığı'nda etkili bir devlet adamı olan dedesi Raca Hacı 1784'te Malaka'ya hâkim olan Hollandalılar'la yapılan savaşta şehid düşmüş ve halk arasında Raca Hacı Fisebîlillâh lakabıyla ün salmış bir kahramandı. Onun iki oğlundan Raca Ca'fer 1806-1831 yıllarında "Yamtuan Muda" unvanıyla sultan vekili olurken Raca Ali'nin babası olan diğer oğlu Raca Ahmed, Riau-Lingga sultanlarının danışmanlığını ve yurt dışı temsilcilik görevlerini yürütmüştür. Malay tarihi ve kültürü üzerine geniş birikimi olan Raca Ahmed, Malayca şiirleri yanında Bugi halkının Malay topraklarındaki varlığı ve Malaylı ricalarla ilişkileri üzerine eserler yazdı. Malayca *Syair Perang Johor* adlı destansı manzum eseri XVII. yüzyılda Cohor Sultanlığı ile Açe Sultanlığı arasındaki savaş konu edinmektedir. Babasının tarihe ve yazarlığa olan merakı Raca Ali Hacı'ya intikal etmiştir. Raca Ali Hacı'nın annesi Encik Hamidah da Bugi kökenlidir.

İlk eğitimini babasından ve ailesinden alan Raca Ali Hacı, Habîb Şeyh es-Sakkâf, Şeyh Ahmed Cebertî, Şeyh İsmâil b. Abdullah Minenkebâvî ve Şeyh Abdülgafûr b. Abbas el-Mendûrî gibi Arap ve Malay kökenli hocalardan Kur'an-ı Kerim, tefsir, hadis ve diğer dinî ilimlerde ders okudu. 1822'de babası Raca Ahmed'in başkanlığında annesi ve sultanlık ailesinden bir grupla birlikte Batavya'ya (bugünkü Cakarta) gitti, orada kaldığı üç ay boyunca

Raca
Ali Hacı

bazı hocalardan kısa süreli dersler aldı ve önemli tecrübeler edindi. Batavya'da babasıyla birlikte Hollanda genel valisi dahil üst düzey Hollandalı yetkililerle yapılan görüşmelere katıldı. Hollanda tiyatro ve opera sanatı gösterilerini ilk defa burada izledi. On yedi yaşında yine babasıyla birlikte ticarî amaçla Cava adasının kuzeyindeki Semarang şehrine gitti ve orada ağır bir ateşli hastalık geçirdi. 1828'de hac vazifesini yerine getirdi. Kafilenin başkanı olan babası Raca Ahmed memleketine dönerken Raca Ali, Arapça ve dinî ilimlerdeki öğrenimini ilerletmek amacıyla birkaç yıl daha Mekke'de kaldı. Bu arada çevredeki yerlere ve Mısır'a seyahatte bulundu. Mekke'de Malay kökenli meşhur âlim Şeyh Dâvûd Patanî'den (el-Fetânî) ve diğer hocalardan dinî dersler aldı, ayrıca Şeyh Muhammed Erşed b. Abdullah Bencerî'nin oğlu Şeyh Şehâbeddin Bencerî ile yakın arkadaşlık kurdu.

Hacdan sonra Raca Ali Hacı diye anıldı. Muhtemelen yirmi iki yaşında iken Arapça ve dinî ilimlerdeki bilgisini geliştirmiş, geniş ufuklu bir âlim olarak memleketi Riau'ya döndü. Bölgede Hollanda valisinin oturduğu Bintang adasındaki Tanjung Pinang'dan biraz uzakta yer alan ve Riau'nun sultan vekili olan kuzenleri tarafından bir yönetim merkezi haline getirilen küçük Penyangat adasına yerleşti. Mekke'den döndükten sonra öğrencilerine Arapça sarf ve nahiv, kelâm, fıkıh ve tasavvuf dersleri okuttu. Bu arada Riau Sultanı Mahmud Şah tarafından Lingga vilâyetinin mahallî yöneticiliğine tayin edildi; kuzeni ve yakın dostu Raca Ali b. Ca'fer ile birlikte genç yaştaki sultana yardımcı oldu. Ardından sultanlığa bağlı bütün adaları dolaştılar. 1845'te Raca Ali b. Ca'fer sekizinci "Yamtuan Muda" unvanıyla yönetime geçince Raca Ali Hacı da sultanlığın din işleri danışmanlığına getirildi. Bu sırada akrabalarından Raca Hacı Abdullah Mürşid ile birlikte Karimun ve Kundur adalarında ticarî yatırım yaptı, kalay madeni işletmeciliğiyle uğraştı. Raca Hacı Abdullah Mürşid, 1857'de yönetime geçerken

Raca Ali Hacı da Raca Ali b. Ca'fer'le birlikte, sultanlığın "ehlü'l-hal ve'l-akd" adlı istişare kurulu üyeliğine tayin edildi. Raca Ali Hacı, Riau-Lingga Sultanlığı'ndaki kırk yılı aşkın hizmeti yanında eğitim öğretim faaliyetleri, eser telifi, hayır hizmetleri gibi çok geniş alanlarda geçen bir ömrün sonunda 1873'te vefat etti. Ölüm tarihi bazı kaynaklarda 1872 olarak verilmekle birlikte 31 Aralık 1872 tarihinde Hollandalı arkadaşı Hermann von de Wall'a son mektubunu yazdığı dikkate alarak 1873 yılı başlarında öldüğü söylenebilir. Türbesi, Penyangat adasındaki Engku Putri Raja Hamidah Mezarlığı'ndadır. Çok eşli bir evlilik hayatı olan Raca Ali Hacı'nın sayısı on yediyi bulan erkek ve kız çocuklarının çoğu iyi bir eğitim görmüş, bazıları şiir ve edebiyatla uğraşmıştır. Kızlarından Raca Safiye'nin *Syair Kumbeng Mengindera* ve Raca Külsüm'ün *Syair Saudagar Bodoh* adlı birer şiir kitabı bulunmaktadır.

Yetkin bir âlim, velûd bir müellif ve şair olarak tanınan Raca Ali, Malay ve Endonezya dili ve edebiyatı, Malay tarihi ve kültürü, İslâm ve Malay örfi hukuku, devlet idaresi gibi konularda uzman olarak temayüz etmiştir. Toplumda önemli sosyal statüye sahip olan Bugi kökenli akrabalarının sağladığı maddî imkânlar sayesinde Arapça ve dinî ilimlerin öğretilmesini yaygınlaştırmış, gelen hocaların Riau'da ikamet etmelerini sağlamıştır. Bu hocalardan Seyyid Abdullah Bahreynî ve Şeyh İsmâil vasıtasıyla Nakşibendiyye tarikatı ilk defa Riau'ya girmiştir. Raca Ali'nin gayretleriyle Penyangat adası, Doğu Sumatra ve Riau-Lingga takımadalarından gelen öğrenciler için önemli bir merkez haline gelmiş, bu merkez XX. yüzyıl başlarına kadar devam etmiştir. Onun buradaki eğitim kurumundan mezun olanlar arasında kısa bir süre (1857-1858) sultan vekilliği yapan Raca Hacı Abdullah Mürşid ile daha

Raca Ali Hacı'nın Penyangat adasındaki türbesi

sonra yenilikçi dinî görüşleri savunan Singapür merkezli *al-İmâm* dergisinin editör ve yazarlarından Şeyh Hâdî b. Ahmed de vardır. Raca Ali Hacı'nın okuttuğu Arapça kitaplar genellikle gramer ve dinî ilimlerle ilgili olup bunlar arasında Hüseyin b. Ahmed *ez-Zevzenî'nin Kitâbü'l-Meşâdir'i*, Abdülkâhîr el-Cürçânî'nin *el-'Avâmilü'l-mî'e'si*, İbrâhîm b. İbrâhîm el-Lekânî'nin manzum *Cevheretü't-tevhîd'i*, Gazzâlî'nin *Bidâyetü'l-hidâye* ve *Min-hâcü'l-'âbidîn'i* gibi klasik kitaplar bulunmaktadır.

1840'lı yılların ortalarından itibaren Raca Ali İslâmiyet, devlet yönetimi ve felsefesi, Bugiler'in şeceresi, tarih, İslâm fıkhı, Malay ve Endonezya tarihi, dili ve edebiyatı, gramer ve sözlük gibi birçok konuda önemli çalışmalar yapmaya başlamış, bu alanlarda eserler yazmış, eserleri dönemindeki Avrupalı ve mahallî otoriteler tarafından itibar görmüş, mahallî dergilerle Hollanda dergilerinde yayımlanmıştır. 1857'de Malayca-Felemenkçe bir sözlük hazırlamaya başlayan Hermann von de Wall adlı Hollandalı, Raca Ali'yi ilmi danışmanlığına getirmiş, bu çalışma 1870'te tamamlanmıştır. Raca Ali Hacı'nın von de Wall'a yazdığı Malayca mektuplar onun sıkı çalışma şartlarını ve usullerini ortaya koymaktadır. Bunlardan birinde anlattığına göre 1862'de çalışmalarını en aza indirerek dinî görevlere yoğunlaşmak istemişse de geçimleri kendisine bağlı altmış yedi kişiye karşı olan sorumluluğu sebebiyle bu niyetinden vazgeçmiştir. Gerek onun gerekse diğer yazarların eserleri sayesinde Penyengat adası XIX. yüzyıl boyunca özellikle Singapür, Doğu ve Batı Sumatra, Malay yarımadası ve hatta Cava'da etkili bir edebî merkez olarak ün kazanmıştır. Burada yapılan çalışmalar arasında mevcut Malayca el yazmalarının müstensihler vasıtasıyla çoğaltılması, Malayca yeni hikâyeler, şiirler, tarih ve romanlar yazılması da bulunuyordu. 1860'lı yıllarda adaya Malay dili ve kültürünü araştırmak, bu alanlarda malzeme toplamak için Batavya'dan gönderilen Hollandalı bilim adamlarının Riau bölgesinden toplayıp götürdükleri yüzlerce Malayca el yazması eser arasında Raca Ali Hacı'nın kitapları da vardı.

Raca Ali'nin İslâm bilimine esas katkısı, klasik dinî bilgileri ve İslâm biliminin prensiplerini eserleri vasıtasıyla Malay kültürüne aktarması ve uygulamasıdır. Malay ve Endonezya dilinin değerlendirilmesinde genellikle Arapça gramerleri takip etmiştir. Yönetimle ilgili eserlerinin daha sonra Cohor ve Selangor'daki sultanlar

ve yöneticiler üzerinde etkili olduğu kabul edilir. Yetiştirdiği talebeleri 1886'da Riau'da "Rusydiah Klab" (Rüşdiyye Kulübü) adıyla ilmi ve dinî tartışmalar düzenleyen ve yayın faaliyetleri yürüten bir cemiyet oluşturmuş; bu cemiyetin faaliyetleri, Hollanda sömürge yönetiminin sultanlığı ortadan kaldırarak Riau'yu doğrudan sömürge yönetimine bağladığı 1913 yılına kadar devam etmiştir. Onun geride bıraktığı kitaplar ve el yazmaları yanında dokuzuncu "Yamtuan Muda" Raca Muhammed Yûsuf el-Ahmedî döneminde (1858-1899) sağlanan malî destekle Mekte, Mısır ve Hindistan'dan kitaplar getirtilerek Merhûm Ahmedî Kütüphanesi adıyla Riau'da bir kütüphane kurulmuştur. Penyengat'ta ders verdiği merkez de Madrasah al-Muallimin al-Arabiyyah adıyla düzenli bir medreseye dönüşmüş, bu kurum II. Dünya Savaşı'na kadar faaliyetini sürdürmüştür. Raca Ali dinî bir hayat yaşadığı için "süffî şair", Endonezya diline yaptığı katkıları sebebiyle de modern Malayca'nın ve Endonezyaca'nın babası gibi sıfatlarla anılmıştır. Malay / Endonezya dili üzerine gerçekleştirdiği çalışmalar Avrupalı filologların Malay dili hakkında doğru bilgi edinmelerini sağlamış, bugünkü Malezya ve Endonezya'nın millî dil politikalarını şekillendirmiştir. Nitekim bu hizmetleri sebebiyle 10 Kasım 2004 tarihinde devlet başkanı Susilo Bambang Yudhoyono tarafından millî kahraman ilân edilmiş, bu unvana lâıyk görülmesinde, Endonezya millî hareketi öncülerinin 1928'de düzenlediği Endonezya Gençlik Kongresi'nde *Kitab Pengetahuan Bahasa* adlı eserinin Endonezya dilinin ana referans kaynağı olarak kabul edilmesinde etkili olmuştur.

Eserleri. Raca Ali Hacı'nın yazdığı eserlerin bir kısmı çeşitli kütüphanelerde Cavi (Arap) alfabesiyle yazma halinde bulunurken bazıları yayımlanmıştır. 1840'lı ve 1850'li yıllarda şiirleri Cakarta'daki Hollanda dergilerinde çıkmış, sonraki dönemlerde bazı kitapları ilmi inceleme konusu olmuş, Latin alfabesiyle neşirleri yapılmıştır. 1. *Gurindam Dua Belas*. 1847'de yazdığı on iki parça vecizeden oluşan bu Malayca şiirleri, hem eğitici olması hem de dinî konuları içermesi dolayısıyla halk arasında çok tanınmış olup hâlâ Endonezya'daki okullarda okutulmaktadır. Şiirlerin Felemenkçe'ye ilk çevirisi E. Netscher tarafından yapılmış, 1854'te *Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap* adlı Felemenkçe derginin 2. sayısında "De Twaalf Spreukgedichten" başlığı ile Batavya'da basılmıştır. 2. *Bustânü'l-kâtibîn*

li's-şibyâni'l-müte'allimin. 1851'de kaleme alınan eser müellifin Malay dili ve grameri üzerine ilk çalışmalarındandır. Arap alfabesine göre Malayca gramerin açıklandığı, Malayca'nın bu alfabeğe göre nasıl yazılacağı gösterilen eserin aslı elli altı varak olup ilk defa 1857'de Penyengat'ta litograf olarak basılmış, 1875'te Batavya'da, 1892'de Singapür'da yayımlanmış, eser uzun yıllar ders kitabı olarak okutulmuştur. Endonezya, Malezya, İngiltere, Hollanda ve Avustralya gibi ülkelerin kütüphanelerinde yazma nüshaları bulunan eser, Ph. S. van Ronkel tarafından Felemenkçe'ye çevrilerek 1909 yılında *Tijdschrift van het Bataviaasch Genootschap* dergisinin 44. sayısında yayımlanmıştır. On bölümden meydana gelen eserde mukaddimenin ardından dil, yazarın eğitimin beş ilkesi saydığı himmet (samimiyet), müdârese (analiz), muhafaza, müzakere ve mütalaa kavramları açıklanmıştır. 3. *Kitab Pengetahuan Bahasa*. Hollandalı arkadaşı H. von de Wall'ın Malayca-Felemenkçe sözlük çalışmasından etkilenen müellif 1859'da ansiklopedik mahiyette bir Malayca sözlük yazmaya başlamış, 1869'da bunu tamamlamıştır. Malay dilini, İslâmiyet'le ilgili Malayca dinî terim ve kavramları, ahlâkî davranış biçimlerini genç nesillere öğretmeyi amaçlayan eserde açıklanan ilk madde "Allah", ikincisi "Nebî Ahmed"dir. Kitapta çoğunluğu Arapça kökenli toplam 1685 madde başı yer almaktadır. 1927'deki ilk Singapür baskısından sonra günümüze kadar Malezya ve Endonezya'da Cavi alfabesindeki aslı ve Latin harfleriyle çeşitli baskıları yapılmıştır. 4. *Semerâtü'l-mühimme: Difâye li'l-ümerâ' ve'l-küberâ' ve li-ehli'l-maḥkeme*. Siyasetnâme türü bir eser olup Gazzâlî'nin *Naşihatü'l-mülûk'ü* örneği alınarak yazılmıştır (Daik Lingga 1886). *Naşihatü'l-mülûk'e* sıkça atıfta bulunan eserde devletin temel işlevleri, iyi ve kötü yöneticinin özellikleri ve görevleri üzerinde durulur. 5. *Muḥaddime fi'l-intizâm: Veẓâ'ifü'l-mülûk*. Müellif bu eserini, Riau Sultanlığı'nın önemini ve büyüklüğünü göstermek amacıyla 1857'de kuzeni Raca Ali b. Ca'fer'in talebi üzerine yazmaya başlamış ve ona ithaf etmiştir (Daik Lingga 1887). Daha çok Gazzâlî ve Mâverdi'nin etkisi altında kaleme alınan, âyet ve hadislerle sıkça atıflar yapılan bu eser de siyasetnâme niteliğinde olup sultanın görevleri ve sorumlulukları ele alınır. 6. *Tuḥfetü'n-nefis*. Raca Ali'nin tarih alanındaki en önemli eseridir; müellif gerek Endonezya'da ve Malezya'da

gerekse yurt dışında bu destansı eseriyle tanınmıştır. Kitabın yazımını babası Raca Ahmed'in planladığı ve onun vefatının ardından oğlu tarafından devam ettirildiği söylenir. 1858'de telifine başlanan eser 1866'da tamamlanmıştır. Bugiler'in ve Malaylar'ın en önemli kaynaklarından kabul edilen eser, önce Bugi kökenli denizci ve tüccar ailelerin XVII. yüzyılın sonlarından XIX. yüzyılın ortalarına kadar Güney Sulawesi'den diğer Malay-Endonezya adalarına gerçekleştirdikleri göçler ve oralardaki hayatları ele alır, Cohor-Riau Sultanlığı'nın yaklaşık 200 yıllık tarihiyle bu sultanlığın daha geniş Malay dünyasıyla olan ilişkilerini konu edinir. Raca Ali Hacı, günümüz tarihçilik usullerine göre kaleme aldığı eserinde Malay tarihini modern yaklaşımla anlatır; mitolojiden uzak gerçek tarihî bilgiler verir. Olaylar kronolojik sıraya göre kaydedilir ve yararlanılan eserlerin çoğu belirtilir. Cohor, Riau, Selangor, Kalimantan ve Sumatra'nın tarihi hakkında en değerli çalışmalardan biri sayılan kitap aslında Riau, Siak ve Kalimantan'daki saray kütüphanelerinde yer alan yazmalara dayanır. Kitapta devlet başkanının seçimi ve tahttan indirilmesi gibi konularda Sünnî anlayışa uygun fikirler yer alır. Cohor Sultanı Ebû Bekir'in kızı Tengku Fâtıma'nın elindeki yazma nüsha 1932'de Richard Winstedt tarafından neşredilmiş, daha sonra birçok baskısı yapılan eser üzerinde Virginia Matheson, Bakker Hatta, Jalal Ahmad, Hasan Junus, Moh. Zulham Al-Syahdian gibi araştırmacılar çeşitli değerlendirmeler yapmıştır. Eser Virginia Matheson ve Barbara Watson Andaya tarafından İngilizce'ye çevrilmiştir (*The Precious Gift*, New York 1982). **7. Silsilah Melayu dan Bugis.** 1865'te yazılan eser (Singapur 1911), XIX. yüzyılda Penyangat racalarının atalarını oluşturan beş önemli Bugili liderin tarihî tecrübelerini, ayrıca Sumatra, Kalimantan ve Malay yarımadasının son iki yüzyıllık tarihini konu edinir. **8. Syair Sinar Gemala Mustika Alam.** Hz. Peygamber'in hayatına dair olup çocuklar için yazılmış manzum siyer kitabıdır (Penyangat 1893). **9. Syair Kitab al-Nikah (Syair Hukum Nikah, Syair Suluh Pegawai).** İslâm'da kadın-erkek ilişkilerinin anlatıldığı, erkeklere evlilik hakkında tavsiyeler içeren manzum eser 1866'da yazılmıştır (Lingaa 1889). **10. Sultan Abdul Muluk.** Müellifin ilk yazdığı şiir kitaplarından olup 1847'de Roorda van Eysinga tarafından neşredilmiştir (Batavia 1847). **11. Syair Siti Sianah.** Kadınların eğitimi ve özgüvenlerinin geliştirilmesiyle ilgili olan kitapta kadınların ev işlerinde rehber

edinecekleri hususlar ve kocalarına karşı sorumlulukları ele alınır (Singapur 1923). Raca Ali Hacı'nın H. von de Wall'a gönderdiği mektuplar Hollanda'da 1994'te Jan van der Putten ve Al Azhar tarafından neşredilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Raja Ali Haji, *The Precious Gift (Tuhfat al-Nafis)* (trc. V. Matheson – B. W. Andaya), Kuala Lumpur 1982; Mohd. Taib Osman, "Raja Ali Haji of Riau: A Figure of Transition or the Last of the Classical Pujanggas?", *Bahasa Kesustraan dan Kebudayaan Melayu: Essei-Essei Penghormatan kepada Pendita Zaba* (ed. S. M. N. al-Attas), Kuala Lumpur 1976, s. 136-160; B. W. Andaya – V. Matheson, "Islamic Thought and Malay Tradition: The Writings of Raja Ali Haji of Riau (ca. 1809 – ca. 1870)", *Perceptions of the Past in South East Asia* (ed. A. Reid – D. Marr), Singapore 1979, s. 108-128; Hasan Yunus, *Raja Ali Haji: Budaywan di Gerbang Abad XX*, Pekanbaru (Riau) 1988; a.mlf. v.dğr., *Raja Ali Haji dan Karya-Karyanya*, Pekanbaru (Riau) 1996; Abu Hassan Sham, *Puisi-Puisi Raja Ali Haji*, Kuala Lumpur 1993; *Di Dalam Berkekelan Persahabatan-In Everlasting Friendship: Letters from Raja Ali Haji* (ed. J. van der Putten – Al Azhar), Leiden 1995; V. Matheson, "The Tuhfat al-Nafis: Structure and Sources", *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde*, CXXVII/3, Leiden 1971, s. 375-392; a.mlf., "Pulau Penyengat: Nineteenth Century Islamic Centre of Riau", *Archipel*, sy. 39, Paris 1989, s. 153-171; a.mlf., "Ali Haji, Raja", *The Encyclopaedia of Islam Three*, Leiden 2007, fas. 2, s. 102-105; A. H. Johns, "Tuhfat al-Nafis: Not a Precious Gift?", *Bijdragen tot de Taal-, Land- en Volkenkunde*, CXLII/2 (1992), s. 319-323; Al Azhar – J. van der Putten, "Four Malay Letters from Raja Ali Haji to Von de Wall", a.e., CXLVIII/3-4 (1992), s. 521-528; Alimuddin Hassan Palawa, "The Penyengat School: A Review of the Intellectual Tradition in the Malay-Riau Kingdom", *Studia Islamika*, X/3, Jakarta 2003, s. 95-123; Moch. Syarif Hidayatullah, "Bustân al-Kâtibîn: Kitab Tata Bahasa Melayu Pertama Karya Anak Negeri", *Thaqâfiyyât: Jurnal Ilmu Budaya*, XIII/1, Yogyakarta 2012, s. 1-34; "Raja Ali Haji", *Ensiklopedi Islam Supplement 2*, Jakarta 1999, s. 120-122.

İSMAİL HAKKI GÖKSOY

RÂCİHÎ, Abduh

(عبدہ الراجحي)

Abduh Ali İbrâhîm er-Râcîhî
(1937-2010)

Mısırlı dil âlimi.

Kuzey vilâyetlerinden Dekahliye'de doğdu. Kur'an'ı ezberledikten sonra orta ve lise öğrenimini aynı şehirde tamamladı. 1959'da İskenderiye Üniversitesi Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Ardından aynı bölümde asistan olarak görevine başladı. 1963'te *Menhecû İbn Cinni fi kitâbihi'l-Muhtesib* adlı çalışmasıyla yüksek lisansını ve 1967'de *el-Lehecâtü'l-*

Arabiyye fi'l-kırâ'âti'l-Kur'âniyye adlı teziyle (Kahire 1968) doktorasını bitirdi. 1977'de profesörlüğe yükseldi, daha sonra birçok idarî görev üstlendi. Bunlar arasında Arap Dili Bölümü başkanlığı, Edebiyat Fakültesi dekanlığı, Yabancılar Arapça Eğitim Merkezi müdürlüğü, Dil Araştırmaları ve Tercüme Enstitüsü müdürlüğü sayılabilir. İdarî görevlerdeki başarısı ve akademik çalışmalarıyla Mısır dışında da tanınmaya başlandı. Bir süre Beyrut Arap Üniversitesi Edebiyat Fakültesi dekanlığı ve Suudi Arabistan İmam Muhammed b. Suûd İslâm Üniversitesi Yabancılar Arapça Eğitimi Öğretmenlerini Yetiştirme Bölümü başkanlığı yaptı. Yemen San'a Üniversitesi ile Almanya Erlangen Üniversitesi'nde misafir öğretim üyesi olarak ders verdi. Yunanistan, Fas, Küveyt ve Malezya gibi ülkelerde düzenlenen birçok kongre ve sempozyuma katıldı. 2003 yılında Kahire Dil Kurumu üyeliğine seçildi. Edebiyat dalında Mısır devlet takdir ödülüne layık görüldü. İngilizce ve Almanca bilen Râcîhî, İskenderiye'de bulunan Goethe Enstitüsü'nde ders okuttu. Arap ve Avrupa ülkelerindeki üniversitelerde lisans üstü tez danışmanlığı yaptı ve çok sayıda akademisyenin yetişmesine ön ayak oldu. Kazakistan üniversitelerinde Arap dili bölümlerinin açılması çalışmalarına katıldı. 26 Nisan 2010 tarihinde İskenderiye'de vefat eden Râcîhî, Arap dünyasında din, dil ve kültür bilincini yeni nesillere aktaran ikinci kuşaktan sayılır. Özellikle dil alanında yaptığı çalışmalarla yeni bakış açılarına ve metotlara ışık tutmuş, Arap dil bilimini canlandırmış, Kur'an-ı Kerim'in doğru anlaşılmasına yönelik çalışmalar yapmıştır.

Eserleri. **1. Fihrisü mahtûâtü'l-Mescidi'l-Ahmedi bi-Ṭanṭā** (İskenderiye 1964, Ali Sâmî en-Neşşâr ve Celâl Ebû'l-Fütüh ile birlikte). **2. et-Taṭbîku'n-naḥvî** (Beyrut 1972, 1420/1999). Klasik nahiv kitaplarından farklı olarak daha basit bir dille ve günümüz insanına hitap eden bir üslupla kaleme alınmış bir eserdir. Yazar eski terminolojiyi korumakla birlikte terimlere açıklık getirmiş ve örnekler vermiş, ayrıca her konunun sonuna Kur'an-ı Kerim'den örnekler koyarak cümleler üzerinde uygulamalı alıştırmalar yapmıştır. Eser günümüzde birçok eğitim kurumunda ders kitabı olarak okutulmaktadır. **3. Fıkḥü'l-luġa fi'l-kütübi'l-'Arabiyye** (Beyrut 1392/1972, 1974, 1977). Eserde Araplar ve Batılılar tarafından dil bilimi alanında yapılan çalışmalar ele alınmaktadır. Özellikle Araplar'ın ortaya koyduğu dil bilimiyle ilgili eserler arasında İbn Fâris, Ebû Mansûr es-